

Nerozumíte? aneb Čtyři aspekty církevních restitucí

Úvahy | 6.5.2013 @ 19.02

Církevní restituce pro mne představovaly spíše okrajové téma. Početl jsem si o nich, ano. Pobavil jsem se, jistě! Promluvu biskupa AC na téma restitucí k jeho momentální Kolínské sborové základně jsem propásl, po jeho názorech se až donedávna nepídil. Tiše jsem si pod vousy brblal svoje. Daleko více mne vzrušovala například předvolební aktivita některých velkovýřečných křesťanských rádoby politologů následovaná salvami „vlastních názorů“ jejich čtenářů.

Teprve velmi nedávno mne vyprovokoval výrok bratra XY, že (parafrázuji) „je těžké hovořit o církevních restitucích s lidmi, kteří tomu nerozumí“. Bratru XY budiž ke cti, že se snažil upokojit zneklidnění bratra, kterého se nevěřící kolegové v práci na restituce nepříjemně vyptávají.

Hrklo ve mně, chvíli jsem se snažil přemýšlet, sám sobě jsem zopakoval: „Nerozumí?“ A čemu vlastně? Copak je to až tak jednoduché?

Měli v podstatě pravdu oba, X i Y. Církevními restitucím je obtížné rozumět. Autor tohoto článku si neklade za cíl prokousat se těmi stohy různých materiálů, které si během posledního roku pozakládal, ani rozklíčovat všechno, co je otazné, jen rozeznat ze svého bidélka tři až čtyři aspekty kontroverze.

1. Aspekt etický
2. Aspekt zapletení

- a. ekumenického s ohledem na nejasné vztahy signatářů restitucí vůči Katolické církvi
- b. politického s ohledem na politickou kontroverzi

3. Aspekt základních hodnot novozákonního křesťanství

1. Aspekt etický

Jako první a zásadní nesrozumitelnost vnímám právní úpravu kontroverzního zákona, která v jednom kompaktním balíku předkládá zákon o navrácení církevního majetku (restituce) a zákon o odluce církví od státu. Toto politicky nečisté, nicméně mazané spojení dvou rozdílných snah, dopadá na celou diskusi o restitucích a na dojmy mnohých, kteří sice nemají problém s vrácením zabaveného majetku těm, kterým skutečně byl vzat (např. Katolické církvi), mají však problém s vrácením majetku těm, kterým odebrán nebyl. Restituce a vyrovnání totiž jdou ruku v ruce nejen „na papíře“, ale doslova. Nelze proto bezesbytku říci, že je pouze „nešťastnou formulací“, když se řekne, že některé církve dostávají peníze, na něž nemají nárok. Jde o reálné morální dilema, protože církvim, u nichž o vrácení majetku nemůže být řeč, jelikož o žádný nepřišly, se peníze vyplácí z hodnoty vráceného majetku. Znamená to, že Katolická církev (KC), které vrácený majetek, předpokládám, právoplatně náleží, se částí tohoto svého majetku vzdala ve prospěch finanční kompenzace církví s ohledem na jejich odluku od státu. Otázka po motivech KC je jiskrou dalších pochybností...

Dilema, před nímž ještě nedávno stála například Apoštolská církev, tedy zní: Vzít si peníze, o nichž víme, že pocházejí z cizího, tudíž na ně nemáme nárok, které jsou však vyvázány velkorysostí těch, kterým náleží, nebo se jich nenávratně vzdát?

Z úvah nad etickým aspektem restitucí je hned na jejich počátku potřeba vyškrtnout nejméně tyto víceméně zavádějící myšlenky:

- A. Že peněžní náhrada představuje náhradu za morální křivdy minulého režimu. Je to odškodné za mučednictví našich bratří. Morální křivdu však nelze změřit, tudíž ani ocenit. Nelze srovnávat, která církev trpěla více. (Nejvíce příkoří pravděpodobně sečteno-podtrženo nesli katoličtí kněží.) Kolik stálo šedesát dnů pro Krista Rudolfa Bubika? Copak může být cena mučednictví Kristova peněžně vyjádřena? Odškodněním by toto mučednictví navíc přestalo platit, protože by již „došlo své odměny“ (srov. Mt 6,16).
- B. Že „přijmeme-li, budeme nepopulární“, nebo naopak „nepřijmeme-li, budeme populární“, nebo dokonce „nepřijmeme-li, budeme nepopulární, neboť lidé poznají náš populismus“. Takové a podobné křiváctví ať si každá (i má) zvrácená mysl nechá pro sebe. Jde pouze o to, jak soudí Kristus.

Abych ale nebušil jen do slaměných panáku, vrátím se k původnímu dilematu: Můžeme brát peníze z toho, co nám nepatřilo, když se nám to nyní legálně nabízí? Podle mého názoru ano. Etická problematizace restitucí je podle mého jen mediální bublina, která restituce negativně reflektuje již dvacet let, zatímco skutečné a daleko rozměrnější hospodářské zločiny odbude během jednoho týdne (viz např. „fotovoltaickou kauzu“).

2a. Aspekt zapletení ekumenického s ohledem na nejasné vztahy signatářů restitucí vůči Katolické církvi

Druhý aspekt pokládám za daleko temnější, neprůhlednější. Je to aspekt vztahu církví, které se podpisem restitucí upsaly čerpat slíbené peníze z majetku katolíků. Právě jim byl zabaven, jim skutečně náleží a oni se ho dobrovolně vzdali ve prospěch bratří, kteří v odloučení od Svaté církve obecně holt neměli na majetek tolik štěstí.

Odmítnout je třeba dvě zavádějící myšlenky:

- A. Že Katolická církev svou nynější blahosklonností kompenzuje protestantům pobělohorské křivdy. Obzvláště pak proto, že restituce byly schváleny 8. prosince 2012 čili přesně 392 let po bitvě na Bílé hoře. Vyznáváním této symboliky se restitucím dostává jakési naddějinné valorizace. Právě z takových ingrediencí se v kotlích tmářů rodí svatě krávy a šibbolety, jichž se potom jen tak nezbavíme. (Už jen přimíchat špetku sionismu, dispenzacionalismu, pak to apoštolsko-prorocky potvrdit a máme svatou krávu par-excellence.)
- B. Že přijetí restitucí nutně znamená vyvrcholení antikristovského ekumenismu, že jde pouze o zobání katolíkům z ruky a že na pozadí restitucí bují zlovolná organizace. Ve svých dvaadvaceti vím o církevní politice své. Neříkám také, že nestojí za pozornost akrobacie stanoviska Apoštolské církve, která restituční jednání dlouhá léta blokovala a pak se najednou zařadila pěkně do fronty restituentů. Lze to vysvětlit: Emeritní biskup Rudolf Bubik se modlil a změnu přijal slovem Páně. Jsou zde postranní motivy? To nelze prokázat¹. S určitostí nelze podle mého tvrdit ani to, že se církve stanou na KC morálně závislé. Vyplácení restitučních peněz kryje zákon a pokud je veřejnosti známo, neexistuje žádná smlouva, podle níž teď AC musí jednat.

Situace poměru vůči KC je ale složitější. O smýšleních srdcí církevníků lze pouze spekulovat. Proč vlastně Rudolf Bubik obrátil? Doptával se na slovo Páně, dejme tomu. Jaký tlak ho k tomuto doptávání vedl? Copak jeho předchozí smýšlení takto vedené nebylo? Jistě, bylo to poprvé, co se „všechny církve dokázaly sjednotit“¹. Byli bychom jediní proti všem, možná bychom čelili pomluvám a nenávislné kampani. Odkdy ale poťouchlému pentekostálnímu hnutí záleží na tom, že církve, s nimiž tak často a tak zásadně nesouhlasí, dělají „dobrou partu“? Současný biskup AC uvádí, že to byla „naše církev, která mohla rozbít tento návrh“¹. Proč ho nerozbila, to prostě dodnes není objasněno. (Pokud se mýlím, napiš mi.) Nerad bych také slyšel, že na našem mesiášském „ano“ záviselo prosazení spravedlnosti. Nebyla snad Katolická církev dost schopná na to, aby si svůj majetek vysoudila sama? A pokud ne, nestaly se ostatní církve maňásky na jejich chapadlech?

Opět tedy: Co Katolická církev sleduje tím, že přenechá značnou část majetku nekatolíkům? A co početní vzorec, kterým se rozděloval majetek a který je vůči AC tak štědrý? Vzorec sám je samozřejmě transparentní, zdaleka však ne jediný možný. Jak se k němu došlo? Co vše padlo za zavřenými dveřmi Ekumrady? Pozadí církevních restitucí je předmětem mnohých

palčivých a neuspokojivě zodpovězených otázek⁴. Je tomu tak dva měsíce od podepsání restitučních smluv, bude tomu tak až dokud nevyjdou najevo buď skutečné odpovědi, nebo konečné důsledky.

2b. Aspekt zapletení politického s ohledem na politickou kontroverzi

Jeden důsledek nás straší již dnes. Restituce jsou tématem, které rozděluje společnost nikoli na základě vyznání, ale na základě politického smýšlení. Jejich podpisem církev zaujaly politickou pozici vládnoucích stran, která je dlouhodobě nesouhlasná vůči stranám opozičním^{3, 7, 8}. Nastává podobná situace jako v případě prezidentských voleb. Tehdy jsem byl rád, že mi vedení Apoštolky netlačilo Schwarzenbergeriána. Nyní se radovat nemohu. Úmyslně-neúmyslně, Apoštolská církev vyslala spolu s přítelkami z rady signál o své (momentálně) pravicové orientaci. Ba co hůř: o tom, že nesouhlasí s opozičními námitkami, které záležitost ještě daleko drsněji problematizují zpochybněním restitučních nároků jako takových a restituční hranice roku 1948⁸. Pokud by s nimi AC souhlasila, pak by současným souhlasným postojem v restitučních jednáních a čerpáním restitučních peněz jednoduše kradla. Narazili jsme na skutečný problém etický: Pokud se v budoucnu s určitostí prokáže, že byl restituován majetek někoho jiného, bude Apoštolská církev vázána svědomím v Kristu, aby dosud načerpané „kradené“ peníze vrátila, nebo alespoň přestala čerpat? A pokud se prokáží machinace s restituční hranicí roku 1948, postavíme se jako ti, kdo pomohli restituovat, kajícím do řady zneužitých spolupachatelů? Nebo delegujeme vinu na toho, koho označí média?

Apoštolská církev na sebe schvalováním, prosazením a čerpáním restitucí, navlékla břemeno zodpovědnosti za čistotu a platnost jejich nároku. Zde spatřuji nejsilnější paradox pro její členy. Kdo má mysl Kristovu, ten se totiž nemůže modlit, aby AC, jako nyní již politicky angažovaný činitel, nebyla kompromitována. Může se modlit pouze za to, aby pravda vyšla najevo, i kdyby mělo dojít ke kompromitaci jeho denominace.

Za předpokladu, že se restituce neukážou být podvodné, však nemohu v této chvíli restituentům spílat tak, jak jsem spílat všem těm mudrcům před volbami. Odpor opozice a vševědu je v tomto případě nevyhnutelný, restituce jsou nahrávka na smeč. Možná jen, že se tomu mohlo předejít důsledně apolitickým smýšlením a vystupováním. Evangelium není pravicové ani levicové a vůči vládní moci máme být **poslušní**, rozhodně ne **příslušní** (srov. Ř 13,1). Politizace problému měla být již od začátku nejpádnejším argumentem, proč dát od restitucí ruce pryč a nezaplétat se do nejasné situace.

3. Aspekt základních hodnot novozákonního křesťanství

Bez restituční injekce by mj. Apoštolská církev neměla na platy a na podporu svých aktivit. S velikou opatrností se tohoto aspektu ujímám a s bázni uvažuji o výzvě důvěry v Boha, která by v případě mezního scénáře padla i na mne jako na zaměstnance Vyšší odborné školy misijní a teologické, která je menší, ale nezanedbatelnou měrou závislá na podpoře církve. Současný biskup AC ve svém prohlášení k restitucím hrozil školu v případě nouze zrušit stejně jako např. Teen Challenge a řadu úvazků duchovních.

I já mám strach ze ztráty svého skvělého zaměstnání a ze zmaru toho, na čem mi záleží. Ani tento Damoklův meč mne ale nesmí znepokojit natolik, abych vedle hrozivého buď-anebo neviděl třetí variantu: Přenést se do roku 2007, restituce důsledně odmítat, jednání blokovat a přerod k samofinancování provést v režimu dobíhajících dotací.

Stalo se nicméně něco jiného a v okamžiku, kdy bývalý biskup AC Rudolf Bubik změnil názor, odrazila se AC vstříc skoku z prudkého můstku. Chápu, že čím rychleji se blíží okraj, tím zoufalejší se zdála možnost brzdit. Není na místě, abych ze své neapoštolsko-neproporocké pozice vytýkal Apoštolské církvi, že se v tomto okamžiku nezřekla peněz, která jí uleví od bolestí turbulentního přerodu. Je na místě, abych poznamenal, že jsme se tím vzdali příležitosti dostat závazkům novozákonního křesťanství a ukázat světu to „křesťanství v praxi“, k němuž zveme z červených krabic. Byl to zakladatel Teen Challenge bratr D. Wilkerson, kdo často za pět minut dvanáct zvedal telefonáty od nových a nových sponzorů. Jsou to misionáři na Filipínách, kteří jezdí hromadnou dopravou a jedí prostou stravu, aby mohli zakládat sbory na předměstích. I já a moje žena společně dosvědčujeme štědré Boží zaopatření při práci na Jeho křehkém díle. Nemyslím si, že bych teď

„mluvil jak mladá vrána“, vždyť sám mívám strach z budoucnosti. Chci se jen zeptat, zda budeme ještě schopni v moci Ducha svatého kázat bezpodmínečnou závislost na Bohu těm, kdo chtějí naslouchat plnému evangeliu.

Mé otázky k tomu, nakolik AC a její nyní-jíž-kolegyně dostaly požadavku novozákonního křesťanství, zůstanou mými otázkami. V rámci tohoto aspektu nikdy nebudu hodnotit ty, kdo se zalekli výzvy a spokojili se s restitučními kompromisy. Přivádí mne to ale k myšlenkám na budoucí vzorce chování našeho hnutí, k myšlenkám o jeho pozici na vývojové křivce od rozpuku přes usazení až po stagnaci.

Snad mi řekneš: Každý živý organismus dělá tak, aby přežil. Souhlasím. Vždyť i já, pokud mi není dobře, navštívím lékaře. Pokud nemám žádný příjem, hledám si práci a když mi hrozí potíže, vyhýbám se jim. Pud sebezáchovy je dobré mít! Co bylo však v případě restitucí pro církev skutečně sebezáchovné? A jaký je výchozí bod jejího rozhodování? Respektive: Víme-li, že rána se neléčí solí a že každý živý organismus se chová podmíněně (pudově), aby přežil a množil se, co měla udělat církev s restitucemi? Co velel skutečný pud sebezáchovy? Co bylo doopravdy v sázce? Miliarda, nebo zvěst? Opačně: Co bylo pro církev větší hrozbou? Chudoba, nebo bezmoc? Církev je prý živý organismus. Dobrá. Co by jí „udělalo dobře“? Návrat k opravdově apoštolským hodnotám Nového zákona, nebo pokračování po vývojové křivce jednoho zpočátku slibného hnutí?

Závěr

Odvážil jsem se předložit své porozumění problematice církevních restitucí. Činil jsem tak jako ten, kdo sám na nich může mít zájem jako zaměstnanec církevní organizace a kdo může mít zájem na stanovisku své církve jako její tichý, normální, ale ne lhostejný člen. Nastínil jsem tři až čtyři rizika, před kterými jsme ještě nedávno stáli.

1. Riziko etické
2. Riziko zapletení
 - a. ekumenického
 - b. politického
3. Riziko nezodpovězené výzvy novozákonního křesťanství.

Psal jsem „tři až čtyři“, protože k etickému omylu podle mého nedošlo. Myslím, že ani nehrozil. Riziko ekumenického zapletení bylo naplněno, v tuto chvíli jeho důsledky však kdesi dřímou a nelze jim přijít na kloub. Riziko politického zapletení nebylo rozeznáno, lze jej ale momentálně s bídou omluvit jako nutné zlo, které vyplynulo ze změny kurzu restitučních jednání v roce 2007. Riziko neodpovědi na výzvu novozákonního křesťanství je v této chvíli nejzávažnější. Pragmatismus pro tuto chvíli ochromí možnou moc skutečných novozákonních kázání. V perspektivě současného hledání identity letničního hnutí a jeho základních hodnot bude hrát svou zápornou roli jako zřetelný precedent.

Nazývat se „formálním členem Apoštolské církve“ nebudu, to by byla s prominutím pěkná blbost. Zůstanu dále veselým členem (viz foto vpravo :-)) a díky tomuto článku budu ještě šťastnější, protože si už nebudu muset brblat pod vousy. Restituce vnímám jako ponorou a pozoruhodnou kapitolu vývoje letničního hnutí. Co bude v kapitole příští a jak se příběh rozvine, nezáleží na mé chytrosti, ani na jiném think-tanku, ale na našich modlitbách, na našem odhodlání, na našem rozvažování, rozeznání, na hledání Boží tváře a na odvaze povstat a hovořit, pokud ji nalezneme. Prostě na nás. Abychom rozuměli, na čem záleží. Můžeme začít třeba tady:

Ještě mi nerozumíte ani se nepamatujete na těch pět chlebů pro pět tisíc, a kolik košů jste sebrali?
Matouš 16,9

Další čtení k tématu

1. MOLDAN, Martin. *Dopis pastorům AC ohledně církevních restitucí*. Kolín, 2012. Dostupné z: <http://www.apologet.cz/...481-3-ac.pdf>
2. Jaký byl vztah Apoštolské církve a státu před 10-ti lety?. In: *Grano Salis* [online]. 2011 [cit. 2013–05–06]. Dostupné z: <http://www.granosalis.cz/modules.php?...>

3. KLÍČNÍK, Tom. *Návrh zákona o majetkovém narovnání*. Tom Klíčník [online]. 2011 [cit. 2013–06–05] Dostupné z: <http://www.klicnik.eu/archives/1048>
 4. FRANC, Aleš. *K otázce pozadí církevních restitucí*. Biblická apologetika [online]. 2013 [cit. 2013–05–05]. Dostupné z: <http://www.apologet.cz/?...>
 5. FRANC, Aleš. *Reakce na dopis biskupa AC ohledně církevních restitucí*. Biblická apologetika [online]. 2013 [cit. 2013–05–05]. Dostupné z: <http://www.apologet.cz/?...>
 6. Církevní restituce v Česku. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001– [cit. 2013–05–05]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/...v_%C4%8Cesku
 7. Koalice uspěla, prosadila navzdory odporu opozice církevní restituce. In: *Lidové noviny* [online]. [cit. 2013–05–06]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/...v-domov.aspx?...>
 8. Zrušte restituce, vrací majetek, který církvím nepatřil, žádá ČSSD soud. In: *iDNES.cz* [online]. [cit. 2013–05–06]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/.../domaci.aspx?...>
-

<https://selah.cz/uvahy/nerozumite-cirkevni-restituce/>